Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

26 март 2020 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Договори за потребителски кредити — Директива 2008/48/ЕО — Член 3, буква ж), член 10, параграф 2 и член 22, параграф 1 — Равнище на хармонизация — Понятие за извънлихвени разходи по кредита — Директива 93/13/ЕИО — Член 1, параграф 2 — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Горна граница на общите извънлихвени разходи по кредита — Договорни клаузи, които отразяват императивни законови или подзаконови разпоредби — Изключване“

По дело C-779/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша) с акт от 9 ноември 2018 г., постъпил в Съда на 12 декември 2018 г., в рамките на производство по дело

Mikrokasa S.A.,

Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty

срещу

XO,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (докладчик) и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: G. Hogan,

секретар: M. Aleksejev, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 13 ноември 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Mikrokasa S.A., от M. Kamiński, radca prawny,

– за полското правителство, от B. Majczyna, M. Kamejsza-Kozłowska и D. Lutostańska, в качеството на представители,

* Език на производството: полски.

– за Европейската комисия, от G. Goddin, K. Herbout-Borczak, A. Szmytkowska и N. Ruiz García, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 19 декември 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, глава 15, том 2, стр. 273) и на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66 и поправки в ОВ L 207, 2009 г., стр. 14, ОВ L 199, 2010 г., стр. 40 и ОВ L 234, 2011 г., стр. 46).

2 Запитването е отправено в рамките на два спора, съединени от запитващата юрисдикция, между съответно Mikrokasa S.A. и Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (наричан по-нататък „Revenue“), и XO, относно искания за плащане на суми, дължими по два договора за потребителски кредит.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 93/13

3 Тринадесетото и двадесет и четвъртото съображение от Директива 93/13 гласят следното:

„като има предвид, че законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, се предполага да не съдържат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват условия, които отразяват задължителни нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „задължителни законови или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни;

[…]

като има предвид, че съдилищата и административните органи на държавите членки трябва да разполагат с адекватни и ефективни средства да наложат преустановяването на включването на неравноправни клаузи в потребителски договори“.

4 Член 1 от тази директива предвижда:

„1. Настоящата директива има за цел да сближи законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно неравноправните клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител.

2. Договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“.

5 Член 3 от посочената Директива 93/13 определя условията, при които клауза, съдържаща се в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, се счита за неравноправна.

6 Съгласно член 6, параграф 1 от същата директива:

„Държавите членки определят изискването включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

7 Член 7, параграф 1 от Директива 93/13 има следния текст:

„Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

Директива 2008/48

8 Съображения 7, 9, 19, 20 и 44 от Директива 2008/48 гласят следното:

„(7) За да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити, е необходимо да се предвиди хармонизирана рамка на Общността в редица ключови области. Предвид постоянно развиващия се пазар на потребителски кредити и нарастващата мобилност на европейските граждани, едно далновидно законодателство на Общността, което може да се адаптира към бъдещи форми на кредитиране и което дава на държавите членки необходимата степен на гъвкавост при прилагането им, следва да спомогне за установяването на съвкупност от съвременни правни норми относно потребителския кредит.

[…]

(9) Пълната хармонизация е необходима, за да се осигури на всички потребители в Общността високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар. […]

[…]

(19) За да се даде възможност на потребителите да взимат своите решения при пълно знание за фактите, те следва да получават адекватна информация относно условията и стойността на кредита и относно техните задължения, преди да бъде сключен договорът за кредит, която те могат да вземат със себе си и да обмислят. С оглед осигуряване на възможно най-пълна

прозрачност и сравнимост на предложенията за сключване на договор, тази информация следва да включва по-специално годишния процент на разходите, приложим за кредита и определян по еднакъв начин навсякъде в Общността. […]

(20) Общите разходи по кредита за потребителя следва да включват всички разходи, включително лихва, комисиони, такси, заплащане за кредитни посредници и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит, с изключение на нотариални разходи. Следва да се оцени обективно доколко кредиторът реално е информиран за разходите предвид изискванията за професионално усърдие.

[…]

(44) С оглед гарантиране на прозрачност и стабилност на пазара и в очакване на по-нататъшна хармонизация, държавите членки следва да гарантират наличието на подходящи мерки за регулиране или контрол на кредиторите“.

9 Според член 1 от Директива 2008/48 нейната цел е да хармонизира някои аспекти на правната уредба на държавите членки, отнасяща се до договорите за потребителски кредит.

10 Член 3 от тази директива гласи:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „потребител“ означава всяко физическо лице, което при сделки, попадащи в приложното поле на настоящата директива, действа извън рамките на своята търговска, стопанска или професионална дейност;

[…]

ж) „общи разходи по кредита за потребителя“ означава всички разходи, включително лихва, комисиони, такси и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит и които са известни на кредитора, с изключение на нотариалните разходи; разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, по-специално застрахователни премии, също се включват, ако в допълнение към това сключването на договор за услугата е задължително условие за получаване на кредита или получаването му при предлаганите условия;

з) „обща сума, дължима от потребителя“ означава сборът от общия размер на кредита и общите разходи по кредита за потребителя;

[…]“.

11 Член 5 от посочената директива, озаглавен „Преддоговорна информация“, гласи:

„1. Достатъчно време преди потребителят да бъде обвързан с договор или предложение за кредит, кредиторът и, ако е приложимо, кредитният посредник въз основа на предложените от кредитора условия по кредита, както и, ако е приложимо, на изразените предпочитания и предоставената от потребителя информация предоставя на потребителя информацията, необходима за сравняване на различните предложения за сключване на договор и вземането на информирано решение за сключване на договор за кредит. Тази информация, на хартиен или друг траен носител, се предоставя посредством „Стандартна европейска информация относно

потребителски кредит“ в приложение II. Смята се, че кредиторът е изпълнил изискванията относно информацията по настоящия параграф и по член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2002/65/ЕО, ако е предоставил „Стандартна европейска информация за потребителски кредит“.

Тази информация посочва:

[…]

в) общия размер на кредита и условията за усвояването му;

[…]

ж) годишния процент на разходите и общата сума, дължима от потребителя, пояснени чрез представителен пример, в който се посочват всички допускания, използвани за изчисляването на този процент; когато потребителят е информирал кредитора за една или повече характеристики на предпочитания от него кредит, например срок на договора за кредит и общ размер на кредита, кредиторът следва да вземе предвид тези характеристики; ако договорът за кредит предвижда различни начини за усвояване на кредита с различни разходи или лихвени проценти и кредиторът използва допускането, установено в приложение I, част II, буква б), той указва, че други механизми за усвояване по този тип договор за кредит могат да имат за последица по-висок годишен лихвен процент на разходите;

[…]“.

12 Член 10 от същата директива, озаглавена „Информация, която следва да се съдържа в договорите за кредит“, гласи следното:

„1. Договорите за кредит се изготвят на хартиен или друг траен носител. Всяка от страните по договора получава екземпляр от договора за кредит. Настоящият член не засяга националните правила, отнасящи се до действителността на сключването на договорите за кредит, които са в съответствие с правото на Общността.

2. Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

[…]

г) общия размер на кредита и условията за усвояването на кредита;

[…]

ж) годишния процент на разходите и общата сума, дължима от потребителя, изчислена при сключването на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този процент;

[…]

ф) когато е приложимо, други условия по договора;

[…]“.

13 Според член 22 от Директива 2008/48, озаглавен „Хармонизация и императивен характер на настоящата директива“:

„1. Доколкото настоящата директива съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки могат да не запазят или въвеждат разпоредби, различни от предвидените в настоящата директива.

[…]

3. Държавите членки освен това гарантират, че разпоредбите, които приемат за изпълнение на настоящата директива, не могат да бъдат заобиколени в резултат на начина, по който са формулирани договорите, по-конкретно чрез включване на усвоявания или договори за кредит, попадащи в приложното поле на настоящата директива, в договори за кредит, чийто характер или цел би позволил да се избегне изпълнението ѝ.

[…]“.

Полското право

Граждански кодекс

14 Съгласно член 359 от kodeks cywilny (Граждански кодекс):

„1. Лихви за парични суми се дължат само когато това следва от правната сделка или закона, от решение на съда или на друг компетентен орган.

2. Ако размерът на лихвата не е определен по друг начин, дължи се законна лихва в размер на референтния лихвен процент на Полска народна банка, увеличен с 3,5 процентни пункта.

2^1. Максималният размер на годишните лихви по правни сделки не може да превишава двукратния размер на законната лихва (максимална лихва).

2^2. Ако размерът на лихвите по правни сделки превишава размера на максималната лихва, дължи се максималната лихва.

2^3. В договор не може да се уговаря изключване, нито ограничаване на разпоредбите относно максималната лихва, дори в случай на избор на чуждестранно приложимо право. В този случай се прилагат разпоредбите на закона.

4. С обявление в държавния вестник на Република Полша, *Monitor Polski*, министърът на правосъдието обявява размера на законната лихва“.

15 Член 385^1 от посочения кодекс гласи:

„1. Условията по сключен с потребителя договор, които не са договорени индивидуално, не обвързват потребителя, ако определят правата и задълженията му в противоречие с добрите нрави, като грубо нарушават неговите интереси (незаконосъобразни договорни условия). Това не се отнася за условията, в които се определят основните престации на страните, включително цената или възнаграждението, ако са формулирани еднозначно.

2. Ако в съответствие с параграф 1 договорно условие не обвързва потребителя, страните остават обвързани от договора в останалата му част.

3. Неиндивидуално договорени са договорните условия, върху чието съдържание потребителят не е имал действително влияние. Това по-специално важи за договорните условия от типов договор, предложен от съдоговорител на потребителя.

[…]“.

Закон за потребителския кредит

16 С ustawa o kredycie konsumenckim (Закон за потребителския кредит) от 12 май 2011 г. (Dz. U. nº 126, позиция 715), в действащата му към датата на настъпване на фактите по главното производство редакция (наричан по-нататък „Законът за потребителския кредит“), се транспонира Директива 2008/48 в полския правен ред.

17 Член 5, параграф 1, точки 6—8 от този закон съдържа следните дефиниции:

„общи разходи по кредита — всички разходи, които потребителят е задължен да поеме във връзка с договора за кредит, и по-специално a) лихви, такси, комисиони, данъци и надценки, ако са известни на кредитора, и b) разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, когато поемането им е необходимо за получаване на кредита или за получаването му при предлаганите условия, с изключение на разходите за нотариални такси, поемани от потребителя;

извънлихвени разходи по кредита — всички разходи, поемани от потребителя във връзка с договора за потребителски кредит с изключение на лихвите;

общ размер на кредита — максималният размер на всички парични средства, които не обхващат включените в кредита разходи по него, които кредиторът предоставя на разположение на потребителя съгласно договора за кредит, а при договорите, в които не се предвижда такъв максимален размер, сумата на всички парични средства, които не обхващат включените в кредита разходи по него, които кредиторът предоставя на разположение на потребителя съгласно договора за кредит;

обща сума, дължима от потребителя — сбор от общите разходи по кредита и общия му размер“.

18 Член 13 от посочения закон гласи:

„1. Преди сключването на договор за потребителски кредит кредиторът или кредитният посредник е длъжен да предостави на потребителя на траен носител следната информация, достатъчно време по-рано, позволяващо запознаване с нея:

[…]

5) общия размер на кредита;

6) сроковете и начина за предоставяне на кредита;

7) общата сума, дължима от потребителя;

[…]

10) в съответните случаи, информация за други разходи, които потребителят е длъжен да поеме във връзка с договора за потребителски кредит, по-специално относно лихвите, комисионите, надценките, таксите, включително за поддържане на една или няколко

сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, заедно с таксите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията, както и разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, ако са известни на кредитора, и условията, при които тези разходи могат да бъдат променяни;

11) информация относно необходимите нотариални такси, ако има такива;

[…]“.

19 Член 30 от същия закон предвижда:

„1. При спазване на членове 31—33 договорът за потребителски кредит трябва да определя:

[…]

2) вида на кредита;

[…]

4) общия размер на кредита;

5) сроковете и начина за предоставяне на кредита;

6) лихвения процент по кредита, […];

7) действителния годишен лихвен процент и общата сума, дължима от потребителя, определена в деня на сключване на договора за потребителски кредит, заедно с всички допускания, използвани за нейното изчисляване;

8) сроковете и начина за погасяване на кредита, […];

9) справка за сроковете и правилата за погасяване на лихвите и всички други разходи по кредита, в случай че кредиторът или кредитният посредник предоставя гратисен период за погасяване на кредита;

10) информация за други разходи, които потребителят е длъжен да поеме във връзка с договора за потребителски кредит, по-специално относно таксите, включително за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, заедно с таксите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията, за комисионите, надценките, както и разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, ако са известни на кредитора, и условията, при които тези разходи могат да бъдат променяни;

[…]“.

20 Съгласно текста на член 36а от същия закон:

„1. Максималният размер на извънлихвените разходи по кредита се изчислява по формулата:

MPKK ≤ (K × 25 %) + (K × N/R × 30 %)

където съответните символи означават:

MPKK — максимален размер на извънлихвените разходи по кредита,

K — общ размер кредита;

n — срок за погасяване, изразен в дни,

R — брой дни в годината.

2. Извънлихвените разходи по кредита през целия срок на същия не могат да надвишават общия му размер.

3. Извънлихвените разходи по кредита, произтичащи от договор за потребителски кредит, не се дължат в частта, надвишаващата максималните извънлихвени разходи по кредита, изчислени по начина, посочен в параграф 1, или общия размер на кредита“.

21 Член 47 от Закона за потребителския кредит гласи:

„С договор не могат да се изключват, нито ограничават правата на потребителя, предвидени по закон. В такива случаи се прилагат разпоредбите на закона“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

22 Двете дела в основата на настоящото преюдициално запитване, съединени от запитващата юрисдикция с акт от 8 ноември 2018 г., са образувани по искане на банковите институции Mikrokasa и Revenue срещу XO.

23 По първото дело XO сключва на 21 декември 2016 г. в качеството на потребител по смисъла на Директива 2008/48 с Mikrokasa договор за паричен заем в размер на 4000 PLN (полски злоти, около 940 EUR), който трябва да се върне на 30 месечни вноски в срок до 28 юни 2019 г. По силата на този договор потребителят е поел и задължението да заплати подготвителна такса от 600 PLN (около 139 EUR) и т.нар. административна такса от 3400 PLN (около 790 EUR). Начислена е и годишна договорна лихва от 7 % в размер на 371,87 PLN (около 86 EUR).

24 Поради пълно неплащане Mikrokasa предявява съдебен иск пред Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny (Районен съд Шемяновице Шльонске, първо гражданско отделение, Полша) срещу XO, като иска тя да бъде осъдена да плати сумата от 8184,53 PLN (около 1927 EUR).

25 Що се отнася до второто дело, същият потребител сключва на 21 ноември 2016 г. с IPF Polska sp. z. o. o. по интернет договор за заем в размер на 3000 PLN (около 703,18 EUR), който трябва да бъде върнат до 28 май 2018 г. Според клаузите на този договор потребителят се задължава да заплати комисиона в размер на 2084 PLN (около 488,46 EUR). Начислената годишна договорна лихва е в размер на 10 %, в общ размер от 248,41 PLN (около 57 EUR).

26 Произтичащото от този договор вземане е прехвърлено от IPF Polska на Revenue с договор за прехвърляне на вземане от 16 август 2017 г. На 27 октомври 2017 г. последното подава срещу XO иск за заплащане на 5196,68 PLN (около 1218,09 EUR) поради липса на плащане. Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад, Полша) уважава иска и издава заповед за изпълнение. Потребителят обжалва това решение пред Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша).

27 Тази юрисдикция отбелязва, че общите разходи по кредита с изключение на лихвите по двата разглеждани в делото по главното производство договора са изчислени по формулата, установена от националното законодателство в член 36a от Закона за потребителския кредит и не надхвърлят позволения максимален размер.

28 Въпреки това тази юрисдикция изразява съмнения относно съответствието с Директива 2008/48, и по-конкретно предвид извършената с тази директива пълна хармонизация, на национално законодателство, което въвежда понятие „извънлихвени разходи по кредита“, което не е предвидено в посочената директива. В частност следва да се постави въпросът дали въвеждането на такова понятие не е в нарушение на поставените с Директива 2008/48 цели.

29 По-нататък, в случая на общи извънлихвени разходи, изчислени по начина, установен от законодателя в член 36а от Закона за потребителския кредит, тези разходи биха били определени въз основата на формула, независима от действително извършените престации и от ресурсите, вложени от търговеца. Така потребителят не би имал възможността да узнае истинските разходи по кредита и да бъде надлежно информиран относно своето правно положение към датата на сключването на договора.

30 Запитващата юрисдикция изпитва съмнения и относно приложимостта на Директива 93/13 при наличието на клаузи, съобразени с националните разпоредби относно максимално допустимия размер на разходите.

31 Тази юрисдикция подчертава, че с приемането на член 36а от Закона за потребителския кредит полският законодател се е стремял да гарантира границите на разходите, фактурирани на потребителите, като посочи, че общите разходи по кредита с изключение на лихвите не трябва да надхвърлят 55 % от общия му размер през период от 1 година, 85 % през период от 2 години и 100 % независимо от продължителността на кредита.

32 Според посочената юрисдикция обаче на практика търговците най-често избират възможно най-високия размер, позволен по законовата формула, без непременно да вземат предвид действителните разходи по кредита.

33 Вследствие на това се зараждат опасения, че е налице прекомерно и неоправдано облагодетелстване на търговеца за сметка на потребителя, което води до значително неравновесие за последния, произтичащо от съпоставката между общия размер на кредита и общите разходи по него.

34 Запитващата юрисдикция отбелязва също че практиката на полските съдилища понастоящем е разнопосочна, като някои от тях изключват от съдебния контрол за неравноправност на разходите, определени на основание член 36а от Закона за потребителския кредит, а други оценяват тези разходи съобразно критериите, установени от националната правна уредба, транспонираща член 3 от Директива 93/13.

35 При тези условия Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли разпоредбите на Директива 2008/48, и по-специално член 3, буква ж), член 10, параграф 1 и член 22, параграф 1, да се тълкуват в смисъл, че не допускат обособяването на т.нар. „извънлихвени разходи по кредита“, определяни като обща сума по предвидена в закона формула за изчисление, съдържаща се в член 36а от Закона за потребителския кредит, от т.нар. „общи разходи за кредита за потребителя“, определени в посочената по-горе директива, така че от потребителя да е възможно да се укрият действителните извънлихвени разходи по кредита, поемани от търговеца?

2) Трябва ли разпоредбите на Директива 93/13, и по-специално член 1, параграф 2, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1, да се тълкуват в смисъл, че не допускат проверка с оглед на изискванията по член 3 от посочената директива на условията по договори за

потребителски кредит относно т.нар. извънлихвени разходи по кредита, критериите за чието установяване са определени в разпоредбата на член 36а от Закона за потребителския кредит?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

36 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, буква ж), член 10, параграф 1 и член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална разпоредба, която предвижда метод за изчисление на максималния размер на извънлихвените разходи по кредита, които могат да бъдат наложени на потребителя по потребителски кредити.

37 Следва да се припомни най-напред, че съгласно член 1 от Директива 2008/48 целта на тази директива е да хармонизира някои аспекти на правната уредба на държавите членки, отнасяща се до договорите за потребителски кредит.

38 По-нататък, от член 22, параграф 1 от тази директива е видно, че доколкото тя съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки не могат да запазят или въвеждат национални разпоредби, различни от предвидените в посочената директива.

39 Накрая, както произтича от практиката на Съда, за да се осигури по-високо равнище на защита на потребителя, законодателят на Съюза възприема в член 3, буква ж) от същата разширително определение на понятието „общи разходи по кредита за потребителя“, което обхваща всички разходи, включително лихва, комисиони, такси и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит и които са известни на кредитора, с изключение на нотариалните разходи (вж. в този смисъл решения от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 48, от 8 декември 2016 г., Verein für Konsumenteninformation, C-127/15, EU:C:2016:934, т. 35 и от 11 септември 2019 г., Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, т. 23).

40 Директива 2008/48 обаче не предвижда нито понятието „извънлихвени разходи по кредита“, нито разпоредби, уреждащи въпроса за ограничаването на разходите по кредита или разпределянето на тези разходи между търговеца и потребителя. От предоставената на Съда преписка е видно, че посочените „извънлихвени разходи по кредита“ представляват подкатегория на „общи разходи по кредита“ по смисъла на член 3, буква ж) от Директива 2008/48, като последните разходи обхващат всички разходи, по-специално включително лихвите.

41 Член 5, параграф 1, буква ж) от посочената директива, който изброява преддоговорната информация, която трябва да бъде предоставена на потребителя преди сключването на договора, и член 10, параграф 2, буква ж) от същата директива, който визира информацията, която трябва да бъде посочена по ясен и кратък начин в договора, предвиждат задължение потребителят да бъде информиран за „общата сума, дължима от потребителя“, определена в член 3, буква з) от Директива 2008/48 като „сборът от общия размер на кредита и общите разходи по кредита за потребителя“. Тези разпоредби не предвиждат задължение за предоставяне на информация относно извънлихвените разходи по кредита или метода за изчисляването им.

42 Следователно трябва да се констатира, че Директива 2008/48 не предвижда хармонизирана разпоредба относно „извънлихвените разходи по кредита“ или начина, по който те трябва да бъдат изчислени.

43 Макар Директива 2008/48 да хармонизира само някои аспекти на правилата на държавите членки за потребителските кредити, от съображение 44 от нея следва, че с оглед на гарантиране на прозрачност и стабилност на пазара и в очакване на по-нататъшна хармонизация държавите членки следва да гарантират наличието на подходящи мерки за регулиране или контрол на кредиторите (вж. в този смисъл решение от 6 юни 2019 г., Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, т. 44). Трябва да се гарантира обаче, че тези мерки не влизат в противоречие с хармонизираните от Директива 2008/48 области.

44 В това отношение трябва да се припомни, че Директива 2008/48 е приета с двойната цел да се осигури високо и равностойно равнище на защита на интересите на всички потребители в Европейския съюз и да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити (решения от 5 септември 2019 г., Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, т. 41 и от 19 декември 2019 г., Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, т. 28 и цитираната съдебна практика).

45 Член 10 от тази директива обаче изброява информацията, която трябва да бъде посочена в договора по ясен и кратък начин. Съдът вече е постановил, че член 10, параграф 2 от посочената директива извършва пълна хармонизация, що се отнася до елементите, които задължително трябва да бъдат включени в договора за кредит (решение от 5 септември 2019 г., Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, т. 50).

46 Впрочем както бе припомнено в точка 38 от настоящото решение, съгласно член 22, параграф 1 от Директива 2008/48, доколкото тя съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки не могат да запазят или въвеждат в националното си право разпоредби, различни от предвидените в тази директива.

47 В случая от предоставените на Съда материали по делото е видно, че националните разпоредби относно извънлихвените разходи по кредита се ограничават до установяване на горна граница и метод за изчисляване на тези разходи, както и последиците от неспазването на тази горна граница. Във всички случаи, както отбелязва генералният адвокат в точки 59 и 60 от своето заключение, запитващата юрисдикция следва да провери дали националното законодателство не налага допълнителни задължения за предоставяне на информация.

48 С оглед на гореизложените съображения член 3, буква ж), член 10, параграф 2 и член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която предвижда метод за изчисляване на максималния размер на извънлихвените разходи по кредита, който може да бъде наложен на потребителя, при условие че тази правна уредба не въвежда допълнителни задължения за предоставяне на информация относно тези извънлихвени разходи по кредита, които да се добавят към предвидените в посочения член 10, параграф 2.

По втория въпрос

49 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива е изключена договорна клауза, която определя извънлихвените разходи по кредита при спазване на предвидения в национална разпоредба максимален размер, без непременно да се вземат предвид действителните разходи по кредита.

50 В това отношение следва да се припомни, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13, визиращ клаузите, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, въвежда изключване от приложното поле на същата, което съгласно практиката на Съда зависи от две условия. От една страна, договорната клауза трябва да отразява законова или подзаконова разпоредба, и от друга страна, тази разпоредба трябва да е задължителна (решения от 7 ноември 2019 г., Kanyeba и др., C-349/18—C-351/18, EU:C:2019:936, т. 60 и от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, т. 31).

51 За да се установи дали посочените условия са изпълнени, според Съда националният съд трябва да провери дали съответната договорна клауза отразява разпоредби от националното право, които се прилагат задължително в отношенията между договарящите страни независимо от волята им, или разпоредби, които са със субсидиарен характер и съответно са приложими по подразбиране, тоест когато в това отношение между страните не е уговорено друго (решение от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, т. 32 и цитираната съдебна практика).

52 Съдът е постановил, че национална юрисдикция трябва да вземе предвид факта, че с оглед по-конкретно на целта на посочената директива, а именно защитата на потребителите срещу неравноправните клаузи, включени от продавачите или доставчиците в сключените с тях договори, изключението, въведено с член 1, параграф 2 от същата директива, трябва да се тълкува стриктно, така че да се гарантира нейния полезен ефект (вж. в този смисъл решения от 10 септември 2014 г., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 77 и от 20 септември 2018 г., OTP Bank и OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, т. 54 и цитираната съдебна практика).

53 Във всички случаи следва да се припомни, че договорна клауза, съдържаща се в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, е изключена от приложното поле на тази директива само ако тази договорна клауза отразява съдържанието на задължителна законова или подзаконова разпоредба по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, при прочита ѝ във връзка с тринадесето съображение от нея (вж. в този смисъл решение от 10 септември 2014 г., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 80).

54 Такова изключване се обосновава с факта, че може с основание да се предполага, че националният законодател е постигнал баланс между всички права и задължения на страните по някои договори, който законодателят на Съюза изрично е искал да запази (решения от 21 март 2013 г., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, т. 28 и от 3 април 2019 г., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, т. 33).

55 Макар Съдът да е извел в практиката си критериите за тълкуване на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, запитващата юрисдикция е тази, която трябва за изведе конкретните последици от тях.

56 В случая трябва да се отбележи — при условие запитващата юрисдикция да извърши необходимите проверки в това отношение — че не изглежда договорна клауза, която се ограничава до това да въведе метод за изчисление на горната граница на извънлихвените разходи по кредита, да „отразява“, в стриктния смисъл на думата, разглежданата национална разпоредба (вж. в този смисъл решение от 3 април 2019 г., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, т. 35 и 36).

57 Всъщност посочената разпоредба сама по себе си не определя правата и задълженията на страните по договора, а само ограничава тяхната свобода да определят извънлихвените разходи по кредита над определено равнище и въобще не възпрепятства националния съд да контролира евентуално неравноправния характер на такова определяне, дори под законовата горна граница.

58 С оглед на гореизложените съображения член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива не е изключена договорна клауза, която определя извънлихвените разходи по кредита при спазване на предвидения в национална разпоредба максимален размер, без непременно да се вземат предвид действителните разходи по кредита.

По съдебните разноски

59 С оглед на обстоятелството, че за страните в главните производства настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Член 3, буква ж), член 10, параграф 2 и член 22, параграф 1 от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която предвижда метод за изчисляване на максималния размер на извънлихвените разходи по кредита, който може да бъде наложен на потребителя, при условие че тази правна уредба не въвежда допълнителни задължения за предоставяне на информация относно тези извънлихвени разходи по кредита, които да се добавят към предвидените в посочения член 10, параграф 2.**

2) **Член 1, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че от приложното поле на тази директива не е изключена договорна клауза, която определя извънлихвените разходи по кредита при спазване на предвидения в национална разпоредба максимален размер, без непременно да се вземат предвид действителните разходи по кредита.**

Подписи